



Høgskulen  
på Vestlandet

# BACHELOROPPGAVE

## Læringsmiljø

Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?

## Learning Environment

How does an experienced teacher organize a good and inclusive learning environment?

## Rikke Andrea Rossing

PE369

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Grunnskolelærerutdanning 1-7, deltid

Veileder: Eirik Sørnes Jenssen

10.05.19

## Sammendrag

Denne oppgaven har som mål å finne ut hva som kjennetegner og hvordan en konkret kan legge til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø.

Studien har følgende problemstilling:

Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?

Det teoretiske grunnlaget for oppgaven er en blanding av forskning og policy om læringsmiljø.

Opgavens funn er basert på ett omfattende intervju med én erfaren lærer som utmerker seg i det å skape gode læringsmiljø. I intervjuet kommer det frem en rekke konkrete tips og metoder for hvordan en kan arbeide med inkluderende læringsmiljø i klasserommet med elevene, med foreldre og med kolleger. Disse fungerer samtidig som en konkretisering av de mer generelle trekkene som beskrives i litteraturen. Disse vises det aktivt til i teksten og de følger med som eget vedlegg.

De delene som trekkes frem er:

- klasseledelse og ledelse av undervisningsforløp
- relasjoner mellom elever og lærere
- relasjoner og kultur for læring blant elevene
- samarbeid mellom hjem og skole
- god ledelse og positiv skolekultur

## Innholdsfortegnelse

<b>1.0 Innledning .....</b>	<b>5</b>
<b>2.0 Teori.....</b>	<b>6</b>
2.1 Læringsmiljø.....	6
2.1.1 Klasseledelse og ledelse av undervisningsforløp .....	7
2.1.2 Relasjoner mellom elever og lærere.....	7
2.1.3 Relasjoner og kultur for læring blant elevene .....	8
2.1.4 Samarbeid mellom hjem og skole.....	9
2.1.5 God ledelse og positiv skolekultur .....	9
<b>3.0 Metode .....</b>	<b>10</b>
3.1 Metodisk tilnærming.....	10
3.2 Fremgangsmåte.....	10
3.2.1 Intervjuobjektet .....	10
3.2.2 Semistrukturert intervju .....	10
3.2.3 Metodens styrker og svakheter .....	11
3.3 Validitet og Relabilitet .....	12
3.4 Etske refleksjoner.....	13
<b>4.0 Presentasjon av funn og drøfting .....</b>	<b>13</b>
4.1 Læringsmiljø.....	13
4.1.1 Klasseledelse .....	14
4.1.2 Relasjoner mellom elever og lærere.....	15
4.1.3 Relasjoner og kultur for læring blant elevene .....	17
4.1.4 Samarbeid mellom hjem og skole.....	18
4.1.5 God ledelse og positiv skolekultur .....	19
4.2 Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?.....	20
<b>5.0 Oppsummering og avrundning .....</b>	<b>21</b>
<b>Litteraturliste .....</b>	<b>22</b>
<b>Vedlegg 1 – Samtykkeerklæring .....</b>	<b>23</b>
<b>Vedlegg 2 – Intervjuguiden .....</b>	<b>24</b>
<b>Vedlegg 3 – NSD sin vurdering og samtykke.....</b>	<b>26</b>
<b>Vedlegg 4 – Aktiviteter og tips.....</b>	<b>27</b>
1. Ringen.....	27
2. Puslespillet.....	27
3. Bursdagsfeiring.....	28
4. Læringspartnere .....	28
5. Gode lyttere – lære å rekke opp hånda.....	29
6. Stjerner – et bedre alternativ til bordkonkurransen?.....	30
7. Problemhåndtering .....	30

PE369

Kandidatnummer:119

10.05.19

8.	<i>Problemhåndtering – urolig elev</i> .....	31
9.	<i>Konflikthåndtering – Friminuttet</i> .....	31
10.	<i>Klassebamse med bok – tørre å stå foran de andre</i> .....	32
11.	<i>Hjerte - En øvelse i relasjoner!</i> .....	32
12.	<i>Sunn forskjellsbehandling</i> .....	33
13.	<i>Lekegruppe og Vennegruppe</i> .....	34
14.	<i>Konflikthåndtering mellom elever</i> .....	35
15.	<i>Det tar 10.000 timer på å bli god i noe</i> .....	35
16.	<i>Positiv grensesetting – elever som ikke gjør det de skal</i> .....	36
17.	<i>«It takes a village to raise a child»</i> .....	36
18.	<i>Telefonsamtalen – ta den samtalen</i> .....	37
19.	<i>Vi har alle et ansvar</i> .....	37

## 1.0 Innledning

*Læringsmiljø er faglege, fysiske og psykososiale forhold som har innverknad på læring. Eit godt læringsmiljø er ein føresetnad for at elevar og studentar skal lære og utvikle seg både fagleg og sosialt. Retten til eit godt psykososialt læringsmiljø er nedfelt i Opplæringslova §9a. Ei hovudoppgåve for skulen er å skape gode læringsmiljø prega av respekt, tryggleik og trivsel (Ertesvåg, 2018).*

I mitt arbeid i skolen har jeg møtt én lærer som har utmerket seg spesielt. Denne læreren har et stort engasjement for jobben og et godt humør. Hun synes å ha ro, orden, gode relasjoner til elevene og evne til å skape et inkluderende læringsmiljø. Hun får rett og slett «ting til». Jeg har alltid vært nysgjerrig på arbeidet hennes. Hva er det hun gjør? Og hvorfor gjør hun det slik? Det å lede en mangfoldig klasse og skape et godt læringsmiljø kan oppleves nokså utfordrende og nokså generelt. Etter hundre dager med praksis skal en nyutdannet lærer legge til rette for at alle elever skal ha et godt psykososialt læringsmiljø. Men har jeg det som skal til for å kunne gjennomføre dette? Har min utdanning gitt meg et godt nok grunnlag? Målet med denne oppgaven er derfor ønsket om å ha noe håndfast å ta med seg til klasserommet som nyutdannet lærer. Denne oppgaven ønsker å finne ut hva denne læreren gjør og at hun begrunner sine valg, slik at flere kan få innsikt i hennes arbeid rundt tema.

Problemstillingen i denne oppgaven er:

«Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?»

Oppgaven legger en bred og helhetlig forståelse av læringsmiljø til grunn i kapittel 2. I kapittel 3 gjør jeg rede for valg av metode og gjennomføringen av denne. I neste kapittel presenterer jeg de funn jeg har gjort og drøfter disse opp mot teorien, samt viser til aktiviteter basert på informantens arbeid med læringsmiljø som blir å finne i vedlegget. Oppgaven rundes av med en oppsummering.

## 2.0 Teori

### 2.1 Læringsmiljø

I arbeide med fornyelse av læreplanen har regjeringen utformet en ny overordnet del som skal erstatte den generelle delen fra den gamle læreplanen (Utdanningsdirektoratet, 2018). Den overordna delen, som trer i kraft i august 2020 skal vise både verdisyn og prinsipper for grunnopplæringen. Her står det:

*Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.*

*Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser. I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 16).*

Nordahl, Flygare og Drugli (2016, s. 12) skriver i sin artikkel *Relasjoner mellom elever* publisert av utdanningsdirektoratet at «arbeid med læringsmiljøet i skolen og en mer eksplisitt vektlegging av sosial kompetanse kan bidra til en bedre sosial og personlig utvikling for elevene». De ser viktigheten av gode relasjoner mellom elevene og hvordan dette påvirker læringsmiljøet i en klasse. De påpeker hvor stor betydning dette har i unge menneskers liv, ettersom de tilbringer nå, mer enn noen gang, mesteparten av dagen i pedagogiske institusjoner. Videre sier de: «Når pedagogiske institusjoner er en så stor del av barn og unges oppvekst, vil nødvendigvis jevnalderfellesskapet være av stor betydning for utviklingen og sosialiseringen deres. Derfor er konsekvensen av å stå utenfor dette fellesskapet i skolen større i dag enn tidligere» (Nordahl, Flygare, & Drugli, 2016, s. 12). Videre viser de til at «læringsmiljø er et begrep som omfatter de faktorene som inngår i det miljøet elevene til enhver tid er en del av i skolen og klassen de går i». De får støtte i artikkelen sin fra Hattie (Nordahl, Flygare, & Drugli, 2016, s. 11) som mener at dette miljøet ikke bare er viktig i seg selv, det har også noe å si for den faglige og sosiale utviklingen og for læring. De viktigste faktorene i læringsmiljøet (Nordahl, Flygare, & Drugli, 2016, s. 12) er:

- klasseledelse og ledelse av undervisningsforløp
- relasjoner mellom elever og lærere
- relasjoner og kultur for læring blant elevene

- samarbeid mellom hjem og skole
- god ledelse og positiv skolekultur

Disse faktorene mener Nordahl, Flygare og Drugli (2016, s. 12) påvirker hverandre og slik også elevenes læring og utvikling.

### 2.1.1 Klasseledelse og ledelse av undervisningsforløp

Klasseledelse er historisk og forskningsmessig et «stort» tema, det finnes ulike forståelser av klasseledelse, som bygger på ulike læringsteorier (Imsen , 2016, s. 439). Gunn Imsen (2016, s. 439) og Terje Ogden (2012, s. 17) deler oppfattelsen av at klasseledelse handler om hvordan en lærer fremmer gode arbeidsforhold og læringsglede i samarbeid med elevene. Videre mener Ogden (2012, s. 25) «at god ledelse er en balansekunst for lærere mellom å vise forståelse og sette grenser, mellom å stimulere og stille krav og mellom å strukturere og gi frihet». Gode klasseledere er strukturerte, men fleksible og autoritative samtidig som de gir rom for diskusjon sett ut ifra hva den enkelte situasjonen tillater. Ettersom klasser og elever er ulike med tanke på behov og forutsetninger, er det viktig at klasselederen tilpasser seg de enkelte klassene. Et læringsmiljø kan være godt for en klasse, men ikke like godt egnet for en annen (Ogden, 2012, s. 25).

### 2.1.2 Relasjoner mellom elever og lærere

Mest avgjørende for utviklingen av gode relasjoner mener Ogden (2012, s. 30) er den personlige kvaliteten i kontakten mellom lærer og elev og hvordan læreren kommuniserer. «Det handler om balanseforholdet mellom positiv og negativ kommunikasjon. En positiv relasjon forutsetter at det er en klar overvekt av positive henvendelser og reaksjoner fra lærer til elev, slik at korrigerende kommunikasjon ikke virker belastende på kontaktforholdet» (Ogden, 2012, s. 30).

Den relasjonen læreren skaper med elevene, er avgjørende for elevens trygghetsfølelse. Eleven har behov for å være trygg på at læreren bryr seg. Elevene tolker relasjonene ut ifra handlingene til lærer, derfor er det viktig å se elevene. Elevene setter pris på at lærer bryr seg om dem. Selv de eldste elevene i skolen har behovet for at lærer ser dem og ønsker at de skal få det til (Ogden, 2012, s. 30).

Lærer kan skape positive relasjoner ved å vise interesse for elevene; hvem de er, hva de er opptatt av, og hva de interesserer seg for. Ogden (2012, s. 31) forklarer at når lærer viser interesse for elevene og blir kjent med dem, legger de et godt grunnlag for senere interaksjon. Dette er viktig å ha med seg i situasjoner der det kan oppstå konflikter. For å kunne hjelpe et barn i konflikt er det avgjørende at barnet kjenner lærer og at lærer og elev har et positivt forhold til hverandre. Det vil virke forsterkende

på relasjonen mellom barn og voksen dersom lærer har kjennskap til elevens adferd i ulike situasjoner og således kan gi støtte på en måte som er tilpasset eleven.

Elever som respekterer og liker læreren sin har et bedre grunnlag for å ha elever som ønsker å lytte til dem og gjøre det de ber om. For å oppnå dette mener Ogden at kontakten mellom lærere og elever må inneholde noe mer enn bare det som skjer i undervisningen. «En god grunnregel kan være at hver dag bør inneholde minst én positiv opplevelse for elevene, noe som oppmuntrer eller som de kan glede seg over» (Ogden, 2012, s. 31). Videre mener han at gode relasjoner bør etableres både mellom lærer og elev og elevene seg imellom for å skape et miljø der elevene føler seg akseptert og respektert. Elever som føler seg trygge til å samarbeide og dele erfaringer med hverandre, lærer best (Ogden, 2012, s. 33).

### 2.1.3 Relasjoner og kultur for læring blant elevene

I et læringsfellesskap er det å føle seg akseptert og inkludert så viktig at elever vil strekke seg langt for å oppnå høy sosial status i klassen. Ifølge Ogden, er det når elevene møtes for første gang at de etablerer kontakt og fordeler sosiale roller. Læreren bør raskt få oversikt over hvilke roller de ulike elevene har og hvilke normer som påvirker deres oppførsel, og deretter jobbe gjennom elevgruppen og ikke imot den (Ogden, 2012, s. 33).

Ogden (2012, s. 37) skriver at forskere mener at en tidlig kan observere hvordan en klasse kan påvirkes av lærers «personlighet» og måten lærer leder klassen. En dyktig lærer prøver å være i forkant av det som kan skje, både på godt og vondt. «Dyktige lærere forebygger uro og konflikter gjennom aktivt å bidra til den sosiale avklaringen i klassen. De engasjerer seg og tar problemene opp til åpen diskusjon. Gjennom klassesamtaler drøftes forholdet mellom elevene og temaer som vennskap, toleranse, lederskap og konfliktløsning» (Ogden, 2012, s. 37).

Nordahl, Flygare & Drugli (2016, s. 13) påpeker at det bør stilles krav til lærerens væremåte ovenfor elevene. Læreren er en viktig rollemodell for elevene i sosial samhandling, og for at elevene skal behandle hverandre med respekt er det viktig at læreren alltid er vennlig og høflig ovenfor elevgruppen og enkeltelever, selv i konfliktsituasjoner. Måten en lærer kommuniserer med en elev på observeres av de andre elevene og brukes som en referanse for hvordan de selv skal oppføre seg.



#### 2.1.4 Samarbeid mellom hjem og skole

«Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevenes læring og utvikling» (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 18).

Den nye overordna delen av læreplanverket (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 18) fremmer god kommunikasjon som viktig i samarbeidet mellom hjem og skole. Det er noe de legger vekt på at er positivt for skolens arbeid med læringsmiljøet. Samtidig kommer det frem at foreldrene og de foresatte har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Foreldrene er elevenes viktigste omsorgspersoner. De har kunnskapen vi trenger for å støtte eleven i sin reise til det å bli et fullverdig medlem av samfunnet vi alle er en del av. Skolen har hovedansvaret for at dette samarbeidet skal være så godt som mulig. Derfor bør skolen legge til rette for de foresatte, slik at de har mulighet til å følge opp barnet sitt, da trenger de informasjon. Denne informasjonen bør skolen sørge for at foreldrene får slik at de føler seg inkludert i barnets skolehverdag. Videre sier overordna del at hjemmets holdning til skolen har av stor betydning for elevenes engasjement og skoleinnsats. De foresatte møter skolen med ulike behov. Dette kan skape krevende situasjoner for skolen, ettersom de kan ha ulike forventninger og meninger om hva skolen skal bidra med og hvordan de håndtere ulike saker. «Derfor må skolen gi tydelig uttrykk for hva den skal og kan tilby, og hva som forventes av hjemmet. God og tillitsfull dialog er et gjensidig ansvar» (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 18)

#### 2.1.5 God ledelse og positiv skolekultur

Gunn Imsen skriver i boken sin *Elevens verden*, «at skolekultur er et vidt begrep som omfatter verdier, handlemåter, rutiner og regler ved skolen. ikke alt er synlig i kulturen, derfor er skolekulturen både komplisert og spennende» (Imsen , 2016, s. 518).

Åsland (2009) mener at de som jobber på skolen og måten de samhandler med hverandre, definerer skolens kultur. De har et felles verdisystem, agenda og forventninger til hverandre i forhold til de kollegiale relasjonene seg imellom. For at en skolekultur skal lykkes bør alle ledd ha en konstruktiv og positiv holdning til skoleutvikling, men aller viktigst er det å alltid ha fokus på elevenes sosiale og faglige utvikling.

*En samarbeidsorientert skolekultur er den kulturen som er best rustet til å utvikle skolens totale læringsmiljø og skape varige forbedringer i skolens pedagogiske praksis. Innenfor en slik skolekultur vil summen av det et lærerfelleskap kan utrette gjennom samarbeid og kollektiv refleksjon, langt overgå summen av bidragene fra mange individualistisk orienterte enkeltlærere. Dette samarbeidet vil kunne gi en ekstra synergieffekt og føre til bedre læring for både elever og lærere (Roaldset, 2013).*

Videre mener Roaldset den enkeltes skoles virksomhet, påvirkes av skolens kultur. Han skriver at som lærer må man være kulturbevisst og alltid tenke over hvordan skolens kultur vil kunne bidra til et godt læringsmiljø for både voksne og barn ved skolen (Roaldset, 2013).

## 3.0 Metode

### 3.1 Metodisk tilnærming

For å kunne svare på oppgavens problemstilling må jeg benytte en eller annen form for metode. Det er vanlig å skille mellom to hovedtyper, kvalitativ og kvantitativ. Når en skal i gang med en undersøkelse, må man tenkte igjennom hva en vil med undersøkelsen, og velge metode med tanke på dette (Larsen , 2010, s. 21). «Problemstillingen legger føring for hvilken metode en velger. Er man ute etter meninger hos folk, brukes ofte kvantitative metoder, for eksempel spørreskjema. Er vi ute etter holdninger, kan kvalitative metoder egne seg best, for eksempel dybdeintervju» (Larsen , 2010, s. 22). Jeg har derfor valgt kvalitativt metode for å undersøke problemstillingen min. Jeg ønsker å vite hvordan en erfaren lærer arbeider med læringsmiljø og begrunnelse for de valgene læreren gjør. Dette tenker jeg at kan oppnås best ved å gjennomføre et kvalitativt forskningsintervju, der jeg har mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål dersom det er nødvendig.

### 3.2 Fremgangsmåte

#### 3.2.1 Intervjuobjektet

For å kunne besvare problemstillingen, ønsket jeg å intervju en *erfaren lærer* med flere års erfaring med læringsmiljø. Læreren har jobbet i over 30 år ved flere barneskoler og i barnehager på Østlandet. Jeg drøftet informantene jeg ønsket å intervju med veileder og på bakgrunn av hva jeg ønsket å finne ut, fant jeg en problemstilling som passet. På grunn av min kjennskap til læreren, har jeg allerede et inntrykk av at informanten arbeidet aktivt med å fremme et godt læringsmiljø, i de klassene læreren har vært kontaktlærer. Læreren er et forbilde og jeg har lenge ønsket å få disse metodene ned på papiret, slik at jeg kan ta de med meg inn i mitt fremtidige klasserom.

#### 3.2.2 Semistrukturert intervju

Et intervju kan ta flere former, fra frie samtaler, med et bestemt tema og generelle spørsmål som utgangspunkt. Befring (2015, s. 74) karakteriserer det som *åpent, uformelt* eller *strukturert intervju*. Informantens svar blir ofte registrert som lydopptak. Lydmaterialet blir vanligvis overført til tekst i etterkant av intervjuet, noe som kalles transkribering (Befring, 2015, s. 74). Det som her er beskrevet,

er typisk for kvalitative intervjuer. Men ettersom intervjuguiden min består av strukturerte spørsmål, der informantens svar var åpne og frie, refereres det gjerne til det som kalles semistrukturert intervju (Befring, 2015, s. 75). Oppgavens problemstilling er: *Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø*. Dette er et beskrivende forskningsspørsmål. Jeg valgte derfor å gjennomføre et semistrukturert intervju. Ved slike intervjuer er det naturlig å bruke en intervjuguide (vedlegg 2). Jeg la opp intervjuguiden min med hovedtema *læringsmiljø* for så å kategorisere spørsmålene til de ulike undertemaene vist til tidligere i oppgaven. Disse virket som en veiledning under intervjuet. Informanten pratet fritt i forhold til temaene jeg tok opp, dersom vi sporet av kunne jeg føre samtalen tilbake på rett spor.

Intervjuet foregikk etter arbeidstid, på informantens arbeidsplass, da kalles det gjerne oppsøkende intervju eller feltintervju (Befring, 2015, s. 74). Informantene leste og skrev under på samtykkeerklæringen (vedlegg 1) før intervjuet. På forhånd hadde vi pratet om tema, men ikke direkte hvilke spørsmål som kom til å bli stilt. Intervjuet ble tatt opp med lydopptak og senere transkribert. På denne måten fikk jeg sikret meg all den informasjonen læreren ga meg i de 2,5 timene intervjuet varte. Ettersom vi begge er svært interessert i tema er dette noe av grunnen til varigheten. Jeg har observert informanten tidligere, uavhengig denne oppgaven. Derfor kunne jeg stille en del oppfølgingsspørsmål på bakgrunn av det hun sa som jeg har sett informanten gjøre. Ofte kunne jeg spørre, *men hva om, dersom det skjer, hva gjør du da, kan du forklare den metoden, hvordan gjør du det*, eller gå helt i dybden på for eksempel å spørre; *men hva sier du dersom elevene sier sånn og sånn*. Da gikk det gjerne på situasjoner jeg selv har opplevd i klasserommet under praksis eller på min egen arbeidsplass. Situasjoner jeg ser går igjen i klasser med ulike lærere eller når jeg selv arbeider som vikar. Her mener jeg at vi som er nye lærere trenger å være bedre rustet. Vi trenger noen metoder for å takle disse situasjonene vi vet kommer. Som informanten fortalte meg: *jeg ønsker å være i forkant av alt jeg vet kan skje og som jeg vet kommet til å skje*.

### 3.2.3 Metodens styrker og svakheter

Det å møte informanten fysisk er en fordel ved den kvalitative forskningsmetoden. Ønsker en å utdype de spørsmålene som stilles kan informanten gjøre dette i tillegg til muligheten av å stille oppfølgingsspørsmål. Fordelen ved dette at det gir en bedre forståelse rundt det en forsker på og gjør det letter å forklare funnene og senere konkludere (Larsen , 2010, s. 26). En av svakhetene ved oppgaven min er at jeg valgte å kun intervjuer en lærer i tillegg til at jeg bruker kun en forskningsmetode. Ulike lærerstiler og personligheter betyr at metoder og aktiviteter ikke

nødvendigvis vil fungere for alle. Samtidig er dette en lærer som har arbeidet med et stort utvalg av elever og classesammensetninger. Hennes metoder er utprøvd og finpusset over tre tiår og jeg anser derfor hennes erfaringer som svært verdifulle i min søken etter svaret på *hvordan en erfaren lærer legger til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø*. På en annen side har jeg observert ulike lærer i et tiår selv i jobben som skoleassistent, på den tiden har jeg aldri møtt en lærer som har klart det denne læreren har, derfor er jeg så interessert i å finne ut om det er mulig for meg å dele noen av denne kunnskapen som jeg mener mange klasserom mangler. Så selv om jeg kun bruker intervju som forskningsmetode for denne oppgaven har jeg gjort meg mange observasjoner i løpet av arbeidslivet og som elev i skolen.

### 3.3 Validitet og Relabilitet

«Validitet handler om relevans eller gyldighet, at den informasjonen en samler inn er relevant for problemstillingen. Gjennom et intervju kan en foreta korreksjoner underveis, hvis en oppdager at det er andre momenter enn det en i utgangspunktet tenker er viktige for problemstillingen» (Larsen , 2010, s. 80). Informantene min snakket fritt rundt de ulike temaene og spørsmålene jeg stilte. Dette førte til mange gode eksempler og historier hun har opplevd. «Nettopp ved at informanten får snakke fritt og ta opp ting de selv ser på som viktige, kan flere forklaringsmåter komme opp. En fleksibel prosess hvor en kan endre spørsmål underveis, bidrar til mer valid informasjon» (Larsen , 2010, s. 80). Intervjuguiden min og forarbeidet med denne mener jeg har hjulpet meg med å gi meg den informasjonen jeg trenger for å kunne svare på problemstillingen min. Sammen med veilederen min kom vi frem til hvilke kategorier og spørsmål jeg burde ta utgangspunkt i, slik at informanten kunne gi med relevant informasjon.

«Reliabilitet viser til nøyaktighet eller pålitelighet, altså at undersøkelsen er pålitelig, og at nøyaktighet har ligget til grunn i prosessen. Sikring av høy reliabilitet er ikke like enkel i en kvalitativ undersøkelse» (Larsen , 2010, s. 80 og 81). Jeg som intervjuer kan påvirke informanten med det jeg sier og måten jeg sier det på, det kan ha betydning for hva informanten gir meg av svar. Hvordan jeg i ettertid behandler disse svarene spiller også en rolle for om oppgaven min er pålitelig. «Reliabilitet handler også om at informasjonen behandles på en nøyaktig måte. Det vil si at en for eksempel holder god orden på intervju og observasjonsdataen, slik at en ikke blander sammen hvem som har sagt hva» (Larsen , 2010, s. 80 og 81). For å sikre meg at dette ikke skulle skje tok jeg opp intervjuet og transkriberte det. Det vil si at jeg ordrett har svarene informanten har gitt på de ulike spørsmålene. I tillegg har hun sagt seg villig til å svare på eventuelle spørsmål jeg måtte ha, om noe er uklart i ettertid.

### 3.4 Etiske refleksjoner

Et viktig forskningsetisk prinsipp ifølge Befring (2015, s. 31) er at informantens deltagelse skal bygge på samtykke. Gjennom samtale forklarte jeg informanten om prosjektet. Før intervjuet leste og skrev informanten under på en samtykkeerklæring (vedlegg 1). Prosjektet ble i forkant meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og ble akseptert med vilkår om at informasjonsskrivet skulle inneholde noen ekstra kriterier, noe jeg ordnet opp i (vedlegg 3). Informanten var klar over at opptaket som ble gjort ble slettet etter transkribering og oppbevart på en privat og passordbeskyttende data for å sikre kravet om at alle personlige opplysninger om informanten skulle behandles konfidensielt og forskningsdata anonymisert (Befring, 2015, s. 32).

## 4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I denne delen av oppgaven skal jeg presenterer funnene mine og de svarene informanten ga meg under intervjuet, på de ulike temaene i oppgaven fra teoridelen. Jeg har valgt å ha de samme kategoriene som i teoridelen fordi intervjuguiden min er basert på disse. Der de stilte spørsmålene hører til de ulike temaene. For hver kategori vil det følge aktiviteter eller tips jeg har fått av informantene som jeg har laget selv basert på informasjonen jeg har fått, med tillatelse fra informanten. Disse kan en kan følge med på i vedlegget og vil bli henvist til underveis. For hver av temaene vil jeg presentere informantens syn på de ulike temaene samt hvordan informanten arbeider med dette i klasserommet sammen med elevene sine. Denne informasjonen vil jeg sette i lys av tidligere teori, annen relevant teori, samt jeg vil vise til aktivitetene jeg har utarbeidet i vedlegget som baserer seg på informantens arbeid med læringsmiljø. Dette vil jeg drøfte opp imot min problemstilling: *Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?*

### 4.1 Læringsmiljø

Som nevnt tidligere fra teoridelen mener Utdanningsdirektoratet (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 16) at «et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling». Informanten tror at noe av det viktigste en kan jobbe med for å oppnå nettopp dette er å snakke om og få elevene til å innse at alle har ting de er gode på og alle har ting de må jobbe med, på den måten kan elevene hjelpe hverandre og løfte hverandre. Det handler om å bli sett for det man er god på og satt pris på, samtidig som det også handler om å skjønne at en må gjøre en innsats for å komme opp på noen områder. Når jeg spør hvordan læreren arbeider med dette i klasserommet forteller læreren om hvordan de markerer bursdagsfeiringen i klassen, som handler om det å gi bort komplimenter til den som har bursdag (vedlegg 4, aktivitet 3). Informanten

mener at vi må tørre å dele og fremheve elevene på forskjellige områder. Dersom en elev har laget en fin forside, hva er det som gjør at den er så bra nå? Poengtere det for de andre elevene. Det er viktig og det å lære de andre til å være gode lyttere når noen har ordet (vedlegg 4, aktivitet 5).

Det første informantene gjør i oppstart av en ny gruppe er å presentere dem for et puslespill (vedlegg 4, aktivitet 2). Læreren bruker ofte slike metaforer i forklaringene sine. Det handler om å være tydelig, men samtidig gå ned på elevenes nivå. *Når vi har slike metaforer synes jeg ungdommene har mye lettere for å hente seg tilbake til det å være i et godt læringsmiljø.*

#### 4.1.1 Klasseledelse

Terje Ogden definerte klasseledelse på følgende måte: «klasseledelse er lærerens kompetanse i å holde orden og skape produktiv arbeidsro gjennom å fremme og skjerme undervisning og læringsaktiviteter i samarbeid med elevene» (Ogden, 2012, s. 17). Informantene forteller at det første hun tenker på når det kommer til god klasseledelse er at du skal ha god oversikt og at du skal kjenne elevene dine. Informanten nevner relasjonene hun må skape med elevene sine og viktigheten av hennes rolle som klasseleder. Informanten sier; *jeg viser at jeg bryr meg, jeg viser at jeg ønsker å bli kjent med dem og ønsker å se hva de er opptatt av. Samtidig som at jeg er veldig klar på min kompetanse, altså vise at jeg er den som har ansvaret for at alle gjør en god jobb. De har også ansvaret sammen med meg, men jeg skal lære dem det.*

Videre sier Ogden at «god ledelse er en balansekunst for lærere mellom å vise forståelse og sette grenser, mellom å stimulere og stille krav og mellom å strukturere og gi frihet» (Ogden, 2012, s. 25). Læreren har i klassen sin etablert det hun kaller læringspartnere (vedlegg 4, aktivitet 4). Informanten fortelle her om måten elevene samarbeider og de ulike utfordringene hun kan møte. Dersom det er elever som ikke samarbeider så godt forteller hun at de bytter heller litt oftere, i stedet for å hakke på elevene eller et læringspar som ikke funker, det handler om at hun som leder må ta ansvaret, gjør om og finne de tingene som fungerer. Som hun sier: *jeg har valgt jobben min, de har ikke valgt meg. Det tror jeg er et veldig viktig utgangspunkt i det å være en god klasseleder.*

Som klasseleder må en kunne vise omsorg. Gunn Imsen poengterer i *Læreren verden* at «elevene ikke er lærende roboter, de er levende mennesker med selvstendige tanker og følelser. Omsorg handler om å sette seg inn i elevenes tankeverden, ta deres kunnskapsmessige og følelsesmessige perspektiv, og forstå hvordan de tenker og føler» (Imsen, 2016, s. 20). Informanten fortalte at hun på elevsamtaler

kan spørre elevene om det var noe de syntes hun trengte å skjerpe seg på i jobben som lærer. Hun synes det er viktig å få tilbakemelding, det å vise at vi er sårbare. *Det er viktig å vise at vi også kan gjør feil og at man kan stå for det som lærer.*

Det finnes ulike måter å drive klasseledelse på, men informanten forteller at da hun tok sin utdanning gjorde hun et bevisst valg; *jeg skulle drive positiv grensetting (vedlegg 4, aktivitet 16), det husker jeg, jeg vet ikke hvorfor, men jeg vet at jeg bestemte meg for det! Det handler jo nettopp om dette her om å gå på to rekker på tur, også er «Lille Trille» langt ute i «hutti heita», så kan du si «Lille Trille» tilbake på plass», eller du kan si «Lille Trille» hvor var det du skulle gå igjen?» Så går «Lille Trille» inn igjen. «Fint! Du husket det!» Du har gjort akkurat det samme, bare at du hakke kjeftet, du har gitt eleven en repetisjon på hva hun skulle, også har du vist at du kunne se det, eller at du så at hun gjorde det. Det forsterker.*

En annen måte informanten leder og forsterker god oppførsel på er ved å gi elevene stjerner på det de er gode på, til forskjell fra bordkonkurranse, der elevene må konkurrere om å gjøre det best, er dette noe klassen gjør sammen (vedlegg 4, aktivitet 6).

#### 4.1.2 Relasjoner mellom elever og lærere

«Forskning viser at gode relasjoner mellom lærer og elever fremmer god og effektiv læring i skolen» (Drugli, 2012). Ogden (2012, s. 30) mener at «det mest avgjørende for utviklingen av gode relasjoner er den personlige kvaliteten i kontakten mellom lærer og elev og hvordan lærer kommuniserer». Informanten er opptatt av å vise elevene sine at hun liker å være sammen med dem. Hun fortelle dem at hun gleder vett av seg til å gå på jobben. Informanten sier: *det sier jeg til foreldrene også, jeg koser meg veldig sammen med elevene! Lærere som ikke klarer å vise det engasjementet burde ha en annen jobb, for faktisk har jeg valgt denne jobben, og jeg har valgt og forvalte noe av det viktigste samfunnet har, og det er som jeg sier til de studenter jeg har, tenk hvor mange barn du kan ødelegge, det må du ha med deg i bakhodet hele tiden, tenk hvor mange barn som blir ødelagt!*

Ifølge Ogden (2012, s. 31) «lærer elever bedre av og hører mer på lærere som de liker, eller som de i det minste respekterer eller stoler på. Derfor bør ikke all kontakt dreie seg om fag og undervisning». Informantene har løst dette med å ha noe hun kaller «ringen» (vedlegg 4 aktivitet 1), som hun gjennomfører hver dag.

En annen ting hun gjør er å ta elevene på alvor. Hun setter ikke spørsmålstegn ved det de føler eller sier, men setter spørsmålstegn ved hvordan vi skal gjøre noe med det (Vedlegg 4, aktivitet 7 og 8). Elevens virkelighet er elevenes virkelighet, den skal de få ha! Hun fortalte meg disse eksemplene: Hvis en voksen eller annet barn sier sånn «*det der var ikke noe vondt*», så *hvordan kan de vite det? Eller «opp igjen, store gutter gråter ikke*». Men hvorfor gråter ikke de da? Hallo? Vi har tårekanaler! En voksen sin virkelighet skal ikke tres nedover hodet på eleven. Noe som fører informantene over på utviklingssamtaler som hun kaller skrytesamtaler. Informanten opplever at voksne kan kritisere at hun kaller det dette, «*skal du bare skryte du da?*» Da svarer informantene «*Nei, men jeg setter fokus på det positive, så snakker vi så klart om hva som kan jobbes med, det fikk jeg tilbakemelding om fra den forrige klassen jeg hadde da de gikk ut av 4.klasse, det var ingen som hadde grudd seg til utviklingssamtalen, fordi de visste det kom til å komme skryt, men de visste jo også at vi kom til å snakke om hva vi skulle jobbe med.*

Jeg lurte på hva læreren gjorde dersom hun opplevde elever som ønsket mer oppmerksomhet enn andre. Noe jeg har sett tendenser til i skolen. Informanten spurte meg; *Hvis en elev vil ha deg for seg selv, hva er det den eleven vil ha mer av? Kanskje det hjelper å sitte et sted hvor jeg kan lett komme bort å ta på deg. Vise at jeg ser deg på den måten, jeg har en elev nå som lett kan si den savner moren sin og da er det egentlig ikke mamma eleven savner men eleven er i en utrygg situasjon og det hjelper jeg eleven og sett ord på.*

Informanten poengterte hvordan det kan oppleves for elevene å ta konflikter på gangen. Tar en, en elev ut på gangen hele tiden, får de andre elevene med seg dette. Informanten tar heller situasjonene i ringen med alle elevene slik at alle kan lære av det. Hun forteller høyt at grunnen til at hun minner akkurat den eleven på det nå er fordi den må jobbe med det. Det er fordi hun liker den eleven kjempegodt. *Jeg liker deg kjempegodt, det er den tingen du holder på med, det liker jeg ikke.* Det hører alle de andre elevene i stedet for at en går ut på gangen, og de andre elevene ser at en står og kjefter. Det handler om å frem-snakke elevene foran de andre elevene, på både godt og vondt. Hun forteller at hun kan spørre elevene om de har noen forslag til hva vi kan gjøre med ulike situasjoner som oppstår. Hun sier ikke at det er de som skal gjøre det, hun sier det er vi som skal gjøre det sammen. I artikkelen til Nordahl, Flygare og Drugli som nevnt tidligere, viser til Hughes, Cavell og Willson (2001) som har funnet ut at elever med utfordrende atferd, men som har gode relasjoner til læreren sin er bedre likt av sine medelever. «Det synes altså som om lærer–elev-relasjonen betyr mer for sosialt samspill med andre elever enn det faktiske nivået av negativ atferd hos eleven» (Nordahl, Flygare, & Drugli, 2016, s. 14).



#### 4.1.3 Relasjoner og kultur for læring blant elevene

Ogden (2012, s. 37) mener at «dyktige lærere forebygger uro og konflikter gjennom aktivt å bidra til den sosiale avklaringen i klassen. De engasjerer seg og tar problemene opp til åpen diskusjon. Gjennom klassesamtaler drøftes forholdet mellom elevene og temaer som vennskap, toleranse, lederskap og konfliktløsning». Informanten har tidligere vært inne på at hun bruker ringen til akkurat det Ogden snakker om her. Hun sier at det også er viktig å se hverandre, se sitt ansvar (vedlegg 4, aktivitet 19) i forhold til de andre, for at de andre også skal få muligheten til å lære, det å klare å vente på tur, det å se at alle får, det å forstå at *sunn forskjellsbehandling er noe som gagnar alle til slutt (Vedlegg 4, aktivitet 12). Jeg har sagt at jeg vil at alle skal kunne gå sammen med alle, alle skal kunne være læringspartnere med alle, ordenselev med alle, turkamerat med alle, det skal ikke være at du og jeg er sammen hele første klasse. Vi voksne må skape vennskap.*

Bursdagsfeiringer (vedlegg 4, aktivitet 3) er noe informantene bruker til å fremme gode relasjoner blant elevene. Den aktiviteten handler også om det å tørre å snakke om egne følelser, det har mye å si for læringsmiljøet. Klassebamsen er også med å fremme relasjonene og kultur for læring blant elevene (vedlegg 4, aktivitet 10). Hun mener at miljøet på tvers av klassene også må arbeides med, derfor er trinnet opptatt av å ha felles turer der de kan blande gruppene som drar på tur, eller de har data med blandede grupper, der fokuset er å samarbeide med ulike personer for hver gang. Er det sommeravslutning eller andre arrangementer skal ikke a klassen synge, b klassen danse og c fremføre dikt. Her skal det ikke være konkurranse om å gjøre det finest eller best, det skal være samarbeid og elevene skal gjøre det fint sammen.

Fra første dag er hun opptatt av å lære elevene å stole på hverandre. Slik som nevnt tidligere i relasjonsbyggingen mellom lærer og elev, så må også elevene lære å ta hverandre på alvor og stole på hverandre. Hvis en elev kommer borti en annen elev så kan ikke den si hvordan det kjentes for den andre eleven, for din sannhet er din sannhet. *Vi har snakket mye om å stole på hverandre. Hvis en elev sier at den har sagt unnskyld, så kan vi stole på det, men du har kanskje ikke hørt det. Vi velger å stole på hverandre.*

Informanten forteller at ringen lærer elevene til å løse konflikter slik at vi kan gå videre å jobbe sammen (vedlegg 4, aktivitet 14). Det er jo alfa omega. Også i sitt eget miljø, når en selv ikke er tilstede. Man må ikke gjøre det i ringen; *men det jeg synes er så fint med ring er at vi er vendt mot hverandre, og forskning viser jo at akkurat det at vi blir mye mildere stemt når vi er vendt mot hverandre. De sosiale relasjonene vi skaper i ringen med blant annet bursdagsfeiringen som eksempel. Det er ikke så lett å*

*gå ut å «dra til» en eller annen du har sagt noe hyggelig til, en time før. Terskelen blir mye høyere, det er mye lettere å gå tilbake å si: husker du hva du sa til den eleven. Det der mantraet jeg har, der jeg sier det er elevene som står i sentrum, en elev som ikke har det bra, lærer jo ikke. Hvis elever ikke har det bra i samarbeid med hverandre, så klart påvirker det læringsmiljøet. «Området relasjoner mellom elever framstår som en svært viktig del av læringsmiljøet, særlig slik elevene opplever det. De interaksjonene som foregår her, og det fellesskapet som etableres, er avgjørende for hvordan elevene opplever skolen» (Nordahl, Flygare , & Drugli, 2016, s. 12).*

Lekegrupper og vennegrupper er med på å fremme relasjonene elevene imellom, noe du kan lese mer om i vedlegget (vedlegg 4, aktivitet 13).

#### 4.1.4 Samarbeid mellom hjem og skole

*«God kommunikasjon mellom hjem og skole bidrar positivt til skolens arbeid med læringsmiljøet og til elevenes oppvekstmiljø» (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 18). Informanten tror det aller viktigste i samarbeidet med foreldrene er at de vet at hun tar de på alvor og ikke minst barnet deres på alvor. At jeg faktisk sier i fra hvis det er noe. Jeg sier i fra fordi jeg setter deres elev i sentrum. Da kan du si ganske mye! Det er det der å vite at jeg sier ikke i fra fordi jeg skal ta din sønn eller datter, jeg sier i fra fordi jeg faktisk vil at ditt barn skal komme lengst mulig i sin utvikling. Mitt mål er jo at alle skal føle seg trygge, og at alle skal få hjelp til å komme lengst mulig, i sin personlige utvikling, på mange områder. Informanten er opptatt å være i forkant av det hun vet kan skje også med foreldrene, noe hun bruker foreldremøtene til (vedlegg 4, aktivitet 18). Hun forteller at hun ønsker at foreldrene skal ha en aktiv rolle, at de skal se sitt barn i forhold til andre, det skal være lavterskel for å ringe hverandre, noe hun tar opp på første foreldremøte. Det handler om at du må tåle at noen kommer og sier noe om ditt barn. Foreldrene er en viktig ressurs for de andre barna i klassen, det at du har flere å bryne deg på, flere å se til. Det trengs mange voksne, gode rollemodeller. Det å la andre snakke til barnet ditt. For noen er det vanskelig. Hvis du starter med det allerede tidlig i første klasse så har du i hvert fall mye større sjanse for å lykkes. Ved flere anledninger nevnte informantene dette sitatet; *It takes a village to raise a child* (vedlegg 4, aktivitet 17). Det er som John Hattie (2013, s. 120) mener «at foreldrene bør være utdannet i skolens språk slik at hjemmet og skolen kan ha de samme forventningene, og slik at barnet ikke behøver å leve i to verdener der det er liten forståelse mellom hjemmet og skolen».*

Informanten tror at å ha gode relasjoner til elevene handler om å skape gode relasjoner til foreldrene og at foreldrene er trygge på at hun liker deres barn. *Vi skal ta vare på det mest dyrbare de har, så viser en foreldrene det, er man i forkant av mye.* Når jeg følger opp med spørsmål om hva en kan være

i forkant med, nevner hun friminuttsituasjoner, situasjoner der små ting kan bli veldig store (vedlegg 4, aktivitet 9).

Det handler om å informere foreldrene om hvordan en arbeider på skolen, la de få være en del av det hele (vedlegg 4, aktivitet 15). Informanten deler arbeidet de gjør i *ringen* og hvorfor klassen gjennomfører den. En øvelse hun gjør med både foreldre og elevene i starten av 1.trinn er *hjertet* (Vedlegg 4, aktivitet 11). Hun ønsker at foreldrene skal fremme det gode miljøet i klassen og gi barna mulighet til å kjenne hverandre. En annen måte hun gjør dette på er å be foreldrene sende bilder av barna sine i ulike situasjoner utenfor skolen. Det kan være at de har bakt boller, vært på hytta, hos besteforeldre, en elev som fisker, bilder som gjør at elevene kan kjenne hverandre litt mer enn bare akkurat inne i klasserommet. Det er ikke en konkurranse om å vise frem den fineste ferien noen har vært på, men å dele noe hverdagslig som elevene er opptatt av. Som Utdanningsdirektoratet påpeker i den nye overordna delen av den nye læreplanen: «skolen må gi tydelig uttrykk for hva den skal og kan tilby, og hva som forventes av hjemmet. God og tillitsfull dialog er et gjensidig ansvar. Skolen må imidlertid ta hensyn til at ikke alle elever har samme mulighet til å få hjelp og støtte i hjemmet» (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 18).

#### 4.1.5 God ledelse og positiv skolekultur

Espen Ø. Åsland, lektor og skribent i utdanningsnytt.no skriver i artikkelen *Hva karakteriserer en god skole*: «en skoles kultur defineres av de menneskene som jobber på skolen og samhandlingen mellom disse menneskene. Det kan forstås som et felles verdisystem, en felles agenda og kollegiale relasjoner mellom de voksne, sammenkoblet med en lærerrolle som går utover eget klasserom» (Åsland, 2009). Informanten sier at hun og hennes kolleger er veldig bevisst på hvordan læringsmiljø de vil ha på trinnet. God dialog og diskusjoner er viktig rundt tema. Slik som nevnt tidligere er det en grunn til at de deler elevene på tvers av klassene i ulike situasjoner, de skal ikke konkurrere om å være den beste klassen, de skal være fine sammen. Elevene vet godt hvilke regler som gjelder og de gjelder for alle på trinnet, noe de vet at vi lærere er enige om.

Informanten savner bedre tid til å diskutere skolekulturen. Hun nevner flere ganger gjennom intervjuet at slik om hun og jeg sitter nå er akkurat det vi trenger i skolen. Muligheten til å dele mer av erfaringene våre. Hun sier; *det må diskuteres mye mere, det må settes av tid til å diskutere for at vi skal få like grenser og regler. For det er jo det som er det vanskelige. Det var kommet opp på elevrådet på 1.-4. at forskjellige lærere har forskjellige regler i akebakken, hva gjelder? Da må vi, for det første være tro mot*

*de reglene som kommer, også må det settes av tid til at vi er enige om en del ting. Det er viktig at hovedregler er på plass, men å ha samme regler inne i klasserommet klarer vi ikke.*

På spørsmålet om hvordan ledelsen kunne bidra med læringsmiljøet, mente informantene at en prøver å samarbeide med ledelsen, samtidig så føler hun at tiden ikke alltid strekker til. Et ønske informantene har er at de burde sette seg ned for eksempel hver høst og gjennomføre en innføring om hvordan vi bør tenke på skolen, både for de som er nye og de som har jobbet en stund, slik at man får brynt seg litt på «hva tenker jeg»? Hva som er viktig for meg? Informantene mener at det er viktig å huske på at en ledelse kan gjøre mye: *hadde ledelsen hatt tid til å være mer på banen tror jeg flere klasser hadde hatt mindre konflikter. Hvis de hadde diskutert dette med for eksempel læringsmiljø, tatt den diskusjonen med meg også, fordi jeg har jo klasser som fungerer godt, hva er det som gjør det, avdelingslederen sier jo det at hun synes det er så deilig å komme inn til min klasse, og vikarer sier det samme, de blir møtt med så mye respekt.*

## 4.2 Hvordan legger en erfaren lærer til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø?

Læreren jeg har intervjuet for å kunne svare på problemstillingen min har ved å fortelle om sine handlinger, konkretisert mange av de samme hovedelementene som kommer frem i forskningen og teorien rundt læringsmiljø. Hun er opptatt av å skape gode relasjoner til elevene, mellom elevene og til foreldrene. Dette gjør hun ved å bevisst bruke positiv kommunikasjon, hun anerkjenner elevene og gir dem mestringsopplevelser, noe hun deler med foreldrene slik at de er med på hva som foregår på skolen. De må føle seg inkludert og blir oppfordret til å bidra til fellesskapet. Hun er bevisst sin rolle og ansvaret som ligger i det å være klasseleder, hun strukturerer og fremmer inkludering, samt viktigheten av samarbeidet med sine kolleger. Hun har delt av sin solide verktøykasse og konkretisert hvordan hun daglig arbeider med disse tingene. Denne verktøykassen har gitt meg svar på hvordan én erfaren lærer kan legge til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø. Som avslutning på vår samtale spurte jeg henne om hva jeg burde legge vekt på i arbeidet med læringsmiljø, hvis hun måtte trekke ut det viktigste, selve essensen. Hun svarte: *Du må bli kjent med hver enkelt, vise glede, vise at du liker dem. Vite at det er ditt ansvar at de har det bra, for du har valgt jobben din, du er ansvarlig for å like hver enkelt elev og du har ikke lov å si at du ikke liker noen. Det er det viktigste.*

## 5.0 Oppsummering og avrunding

Etter å ha arbeidet med denne oppgaven sitter jeg igjen med en trygghet rundt tema læringsmiljø. Jeg har et klart og tydelig bilde av hvordan jeg kan gå frem på mange ulike områder i arbeidet som lærer. Jeg har fått mulighet til å fordype meg i et tema jeg mener legger grunnlaget for om du lykkes som lærer i en klasse. Et av hovedelementene informantene påpekte som den viktigste er relasjonene en skaper til elevene. Ved hjelp av positiv grensetting og tilbakemeldinger viser hun de andre elevene at hun liker hver enkelt elev, og fremmer slik oppførsel blant dem. Dette er noe de fikk øve seg på allerede først skoledag. Alle må med. Informanten min mente gevinsten av å arbeide på den måten hun gjør, er at du får barn som liker seg på skolen og som har det bra. Hun sa: *Det viktigste for meg og for mamma og pappa er at du har det bra. Ellers klarer du ikke lære noe.* Det er nettopp dette vi streber etter i skolen: elever som har det bra og gjør det bra, dersom jeg ikke får til dette hvordan skal jeg da kunne gjøre jobben min som lærer?

PE369  
Kandidatnummer:119  
10.05.19

### Litteraturliste

- Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Drugli, M. B. (2012). *Relasjonen lærer og elev - avgjørende for elevenes læring og trivsel*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ertesvåg, S. K. (2018, september 28). *Læringsmiljø*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/l%C3%A6ringsmilj%C3%B8>
- Hattie, J. (2013). *Synlig læring*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Imsen, G. (2016). *Lærerens verden: innføring i generell didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Larsen, A. K. (2010). *En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskaplig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Nordahl, T., Flygare, E., & Drugli, M. B. (2016, mars 18). *Utdanningsdirektoratet*. Hentet fra Relasjoner mellom elever : <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/Relasjoner-mellom-elever/?depth=0&print=1>
- Ogden, T. (2012). *Klasseledelse Praxis, teori og forskning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Roaldset, D. (2013, mai 3). *Utdanningsforskning*. Hentet april 2019 fra Skolekulturen – en indikator på skolens sunnhetstilstand: <https://utdanningsforskning.no/artikler/skolekulturen--en-indikator-pa-skolens-sunnhetstilstand/>
- Utdanningsdirektoratet. (2018, oktober 22). Hentet fra Overordnet del av lærerplanen: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/>
- Åsland, E. Ø. (2009, november 4). *Hva karakteriserer en god skolekultur?* Hentet fra Utdanningsnytt : <https://www.utdanningsnytt.no/debatt/2009/november/hva-karakteriserer-en-god-skolekultur/>

## Vedlegg 1 – Samtykkeerklæring

### Samtykkeerklæring for intervju

*Rikke A. Rossing, lærerstudent som går grunnskolelærerutdanning 1-7, Høgskolen på Vestlandet, skriver bacheloroppgave i pedagogikk, rettet mot Læringsmiljø.*

#### **Mål**

Jeg ønsker å få bedre innsikt i hvordan en erfaren lærer bruker sin kunnskap og erfaring for å skape et godt og inkluderende læringsmiljø.

#### **Gjennomføring**

Jeg vil gjennomføre et semistrukturert intervju hvor jeg har notert ned en del temaer og spørsmål på forhånd som jeg ønsker å fokusere på. All deltagelse er frivillig, og du kan når som helst velge å ikke svare på et spørsmål, avslutte intervjuet eller trekke tilbake informasjon som er gitt under intervjuet.

#### **Taushetsplikt**

All informasjon som blir samlet inn under studieundersøkelsen vil bli behandlet konfidensielt. Informasjonen som fremkommer gjennom intervjuet vil bli anonymisert og vil ikke kunne knyttes opp deg som person.

#### **Tillatelse**

Jeg vil bli gjerne gjennomføre intervjuet ved hjelp av lydopptak. Lydfilene blir destruert når oppgaven er ferdig.

Veileder og faglærer i pedagogikk er Eirik S. Jenssen (e-post: [eirik.jenssen@hvl.no](mailto:eirik.jenssen@hvl.no))

#### **Dine rettigheter**

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

#### **Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?**

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Jeg har lest og forstått informasjonen over og gir mitt samtykke til å delta i intervjuet

---

Sted og dato

---

Signatur

Tusen takk for din deltakelse. Ved spørsmål angående prosjektet,  
Vennligst ta kontakt med Rikke A. Rossing

Tlf.95111942

[Rikke\\_andrea@hotmail.com](mailto:Rikke_andrea@hotmail.com)

## Vedlegg 2 – Intervjuguiden

# Intervjuguide

### **Innledende spørsmål**

Hvor lenge har du jobbet som lærer? Hva er din yrkesbakgrunn? Hvilket trinn underviser du?

### **Læringsmiljø**

Hva mener du kjennetegner et godt læringsmiljø?

Hva er de viktigste du som lærer gjør for å skape et positivt og inkluderende læringsmiljø?

Hva er, etter ditt syn, det viktigste man gjør for læringsmiljøet i oppstarten av en ny klasse?

Hva er noen sentrale forskjeller på fokuset ditt i arbeidet med læringsmiljø på de ulike trinnene på barneskolen?

Hva ser du på som de største utfordringene du møter i arbeidet ditt med læringsmiljø?

Hvordan gir du elevene mulighet til å medvirke i utviklingen av et inkluderende læringsmiljø?

Hva tror du er gevinsten med et godt læringsmiljø?

### **Klasseledelse**

Hva mener du kjennetegner god klasseledelse og hva vektlegger du i dette arbeidet?

Hvordan håndterer du konflikter som oppstår blant elevene dine?

Hvordan jobber du for å unngå at konflikter oppstår?

### **Relasjoner mellom elever og lærere**

Hva legger du vekt på for å *etablere* relasjoner til elevene?

Hva legger du vekt på for å *oppretholde* gode relasjoner til elevene?

Hvordan håndterer du elever som vil ha mer oppmerksomhet enn andre og omvendt, elever som trekker seg unna?

Hvordan tenker du at relasjonen din til elevene påvirker læringsmiljøet?

Hva opplever du som utfordrende i det å skape gode relasjoner mellom deg og elevene?



### **Relasjoner og kultur for læring blant elevene**

Hvordan jobber du med relasjonsbygging mellom elevene?

Hvordan tenker du de sosiale relasjonene mellom elevene påvirker læringsmiljøet?

Hva opplever du som utfordrende i det å skape gode relasjoner mellom elevene?

På hvilken måte bruker du elevene i læringssituasjoner for å skape samhold?

### **God ledelse og positiv skolekultur**

Hvordan samarbeider du med dine kolleger og ledelsen i arbeidet med læringsmiljøet?

Hva kan ledelsen bidra med for å skape et godt læringsmiljø?

Hva kan kollegaene bidra med for å skape et godt læringsmiljø?

### **Samarbeid mellom hjem og skole**

Hvilken rolle ønsker du foreldrene skal ha i arbeidet med læringsmiljøet i klassen din?

Hvordan får du til dette?

Hva er utfordringene?

Hva vektlegger du når det kommer til skole-hjem samarbeidet med tanke på tema?

### **Avsluttende spørsmål**

Hvilke tips vil du gi meg som fremtidig lærer når jeg skal i gang med arbeide for å skape et godt læringsmiljø? Hva er det viktigste jeg bør legge vekt på..

PE369  
Kandidatnummer:119  
10.05.19

## Vedlegg 3 – NSD sin vurdering og samtykke

**Prosjekttittel** Bacheloroppgave

**Referansenummer** 829065

**Registrert** 25.02.2019 av Rikke Andrea Rossing - 161569@stud.hvl.no

**Behandlingsansvarlig institusjon** Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

**Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)** Eirik Sørnes Jensen , eirik.jenssen@hvl.no, tlf: 57676016

**Type prosjekt** Studentprosjekt, bachelorstudium

**Kontaktinformasjon, student** Rikke Andrea Rossing , Rikke\_andrea@hotmail.com, tlf: 95111942

**Prosjektperiode** 16.11.2018 - 10.05.2019

**Status** 27.02.2019 - Vurdert med vilkår

### Vurdering (1)

---

#### 27.02.2019 - Vurdert med vilkår

FORENKLET VURDERING MED VILKÅR Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet har lav personvernulempe fordi det ikke behandler særlige kategorier eller personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser, eller inkluderer sårbare grupper. Prosjektet har rimelig varighet og er basert på samtykke. Vi gir derfor prosjektet en forenklet vurdering med vilkår. Du har et selvstendig ansvar for å følge vilkårene og sette deg inn i veiledningen i denne vurderingen. Dersom du følger vilkårene og prosjektet gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet, vil behandlingen av personopplysninger være i samsvar med personvernlovgivningen.

**VILKÅR** Vår vurdering forutsetter: 1. At du gjennomfører prosjektet i tråd med kravene til informert samtykke 2. At du ikke innhenter særlige kategorier eller personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser 3. At du følger behandlingsansvarlig institusjon (institusjonen du studerer/forsker ved) sine retningslinjer for datasikkerhet 4. At du laster opp revidert(e) informasjonsskriv på utvalgssiden(e) i meldeskjemaet og trykker «bekreft innsending», slik at du og behandlingsansvarlig institusjon får korrekt dokumentasjon. NSD foretar ikke en ny vurdering av det reviderte informasjonsskrivet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

## Vedlegg 4 – Aktiviteter og tips

### 1. Ringen

Ringen skal utføres hver dag, så langt det går. Alle elevene starter dagen i ringen, altså at de sitter i en ring slik at alle kan se hverandre. Når elevene har hilst i døren går de og setter seg på sin faste plass i ringen. I starten er det greit og plasserer elevene, men ettersom tiden går kan de få større tillitt og velge selv en plass når de kommer inn, men kanskje regelen er da annenhver gutt og jente så langt det går. Ringens oppgave er å komme på plass i dagen og det som ligger foran oss, men også en mulighet for hver elev til å si noe dersom de ønsker det. Start tilfeldig på en elev og spør har du lyst til å fortelle om noe? Noen vil kanskje alltid ha noe å si, andre sier nei, legg merke til at alle prøver å fortelle noe hvis ikke kan du stille noen spørsmål eller kanskje eleven som ikke vil si noe i gruppen har fortalt deg noe tidligere så da kan en følge opp med et oppfølgingsspørsmål til det, men dette kan også være til elevene som sier noe. Det handler om kjennskap og at du som lærere viser at du interesserer deg og ser elevene dine og elevene ser at du ser de. Alle er en del av ringen og her kan en være trygg på det en forteller. Det er fint for ofte kan ting som kanskje er litt dumme komme opp og vi som gruppe kan løse og diskutere sammen.

Ringen gjør at en sjeldent trenger å ta ting på gangen. Hvis vi kan ha åpenhet rundt de konfliktene elevene havner i så kan alle få lære av dem. Det handler om å kunne stå for det en sier, hvis det er feil kan man stå for at det var feil. Det å kunne si unnskyld jeg mente det ikke. Det å gjøre feil og få gjøre opp for seg er viktig. Det å kunne tilgi. Tenk deg om du var den eleven som alltid ble tatt ut på gangen, det får de andre elevene med seg. Den eleven igjen! Bruk heller ringen. Det er også en ypperlig måte ha introduksjoner til fag og stasjonsarbeid, leker, bursdagsfeiring osv.

### 2. Puslespillet

Elevene sitter i ring slik at alle kan se brikkene som blir lagt i midten av ringen. Du trenger et puslespill med nok brikker, slik at alle elevene får en brikke hver. Dersom det er noen brikker til overs kan de være starten av puslespillet som elevene skal fortsette å legge. En og en får de gå og plassere brikken sin. Snakk om hva en ser på brikkene underveis slik at vi hjelper hverandre med hvor de ulike brikkene skal. Her øver en på å vente på tur og samarbeid og alle elevene får oppmerksomhet. Når den siste eleven har lagt brikken sin, ser vi at det mangler en.

Merk deg reaksjonene til elevene, la de få uttrykke seg. Deretter leder du samtalen om at et puslespill som mangler en brikke er ikke noe morsomt å legge. Det er jo samme hvilken brikke som mangler. Det er for å vise elevene at alle brikkene er like viktige, slik som at alle elevene i klassen er viktige for at klassen skal bli like bra som det puslespillet.

Dersom en elev vil prøve brikken sin, men ikke finner noe sted å plassere den, kan den sette seg igjen og en annen prøve. Hvis vi ikke prøver hvordan skal vi da kunne vite om det var riktig eller ikke? En kan også diskutere hvordan brikkene er forskjellige og med ulike egenskaper slik som elever i en klasse. Men dette er også noe en kan ta på et senere tidspunkt, dersom noe oppstår som gjør at vi kan snakke om det der puslespillet vi la sammen første skoledag. Hva var det vi snakket om da som var så viktig? Puslespillet fungerer som et bilde fra minne og er lett for elevene å ta frem. En god metafor og hjelpemiddel for å få elevene til å se at alle må med for å få til et godt felleskap og læringsmiljø.

### 3. Bursdagsfeiring

Elevene er plassert i en ring. Bursdagsbarnet står i midten og mottar «gaver» fra de andre elevene i form av komplimenter. Merk at første gang elevene tar denne runden vil mange være usikker på hva de skal si, så gi alltid elevene litt tid til å tenke og forberede seg på at nå skal de finne noe fint å si til den som står i midten. Merk at jo flere ganger elevene gjør dette så vil komplimentene variere mer og elevene være mer trygge og kjenne eleven i midten. Diskuter gjerne med elevene og la de tenke over hva som er hyggelig å høre. Hva ville jeg høre? En annen ting en kan merke seg er at elevene kan se på deg som lærer når de sier komplementet sitt. Som lærer kan en smile og si til elevene tusen takk for det fine komplementet, men det er ikke jeg som har bursdag. På den måten har vi korrigert elevene på en måte som virker positiv forsterkende i stedet for «SE PÅ DEN DU SNAKKER TIL». Etter hvert blir de mer drevende på å gi komplimenter og se den de snakker til i øynene. Etterpå kan en snakke om hvordan det føles å få høre så mye fint om seg selv. Hvordan kjennes det inni deg når du hører så mye fint? Det handler om å tørre og øve på å snakke om følelser.

### 4. Læringspartnere

Elever som samarbeider og hjelper hverandre to og to fast over en lengre periode. Måten en utnytter disse gruppene kan en bestemme selv, men en fordel kan være å ha samme turkamerat

som læringspartner. Dette gir elevene en sjanse til å knytte bånd utenfor klasserommet. Elevene er plassert slik at de sitter ved siden av hverandre eller i nærheten slik at de kan enkelt prate sammen eller arbeide sammen. Fordelen med læringspartnere er for eksempel at det er mye lettere for en person å si et svar som **vi** har funnet frem til, for da er det ikke så farlig å ta feil, enn hvis jeg tok feil alene. En kan legge opp til diskusjoner og la hvert par dele det de har snakket om, en måte å få de til å konsentrere seg ekstra er å av og til spørre elevene om de kan fortelle hva læringspartneren deres fortalte eller sa. Det kan være at de satt sammen og snakket om hva de har gjort i en ferie eller en helg. Så kan en si til hvert læringspar etter tur, kan du si en ting som den andre gjorde. Poenget er å skape gode relasjoner, få elevene til å strekke seg og hjelpe hverandre. To hoder tenker bedre enn ett.

Når det kommer til hvem som skal jobbe sammen så fortell elevene hvorfor du gjør som du gjør, hvorfor bytter jeg ut ordenselevne, eller hvorfor bytter dere på å være læringspartnere og turkamerater? Forklar: «Det er fordi jeg vil at alle skal kunne gå sammen med alle. Alle skal kunne være læringspartnere med alle, ordenselev med alle, turkamerat med alle, det skal ikke være at du og jeg er sammen hele første klasse». Hvordan skal vi da bli kjent? Bytte av partnere og hvor lenge noen skal være det bestemmer en selv. Kanskje ser en at det er noen som ikke er en så god match og man bytter litt oftere, poenget er å ikke mase og hakke på de som ikke fungerer, ta heller ansvar og finner det som fungerer.

#### 5. Gode lyttere – lære å rekke opp hånda

Start med å fortelle elevene og hjelp de med å finne ut hvordan det er fint å ha det. For eksempel i 1.klasse så kan en si «fortell meg noe dere like å spise til middag når jeg teller til tre». Så teller du. Så svarer alle. Spør så en elev, kan du fortelle meg hva den eleven der borte liker? Nei, det kan ikke den eleven. Ingen kan fortelle hvem som likte hva fordi vi snakket i munnen på hverandre. Spør; hva kan vi gjøre med det? - Vi kan rekke opp hånden! Så må man fremelske! WOW nå spør jeg deg «elev» du var jo så god til å rekke opp hånden! Selv om det da er fire andre som har svart eller sagt svaret høyt så hører ikke ørene mine det for de kan bare høre deg fordi du var så flink til å rekke opp hånden, på den måten slipper du å bruke tid på å kjeft. Dette bør en være konsekvent med gjennom 1.klasse. Senere kan ordet flyte mer fritt fordi elevene skjønner at de ikke skal prate i munnen på deg eller hverandre. Som en god huskeregel kan du minne elevene på at de har to ører og bare en munn, vi må være gode lyttere.

## 6. Stjerner – et bedre alternativ til bordkonkurransse?

Klassen kan sammen tjene stjerner når det er noe de har gjort bra eller vært gode på. De tjener på en måte stjerner på noe de ikke vet hva er. I 1. klasse kan de for eksempel tjene en eller to stjerner fordi de er raske til å stille opp. Eller dersom det har vært en vikar inne og hatt det kjempefint sammen med elevene kan man skryte av dem og gi dem en stjerne. Hvis de jobber kjempegodt en time eller samarbeider godt med læringspartener kan de få en stjerne. Dette finner en ut underveis. Når de har tjent et visst antall stjerner, kan klassen motta en belønning. Kanskje får de bestemme en aktivitet klassen kan gjøre sammen, se noe på skjermen når de spiser, leke en lek, noe som elevene ser som en premie. Det er viktig!

Grunnen til at det kan være et bedre alternativ til bordkonkurransse er at det alltid vil være en fare for at du har en elev som blir den som stadig ødelegger for bordet sitt, hvilken rolle får den eleven? En annen utfordring som kan oppstå er hva om elevene maser om hvorfor de ikke får stjerner. «Vi var jo raske til å stille opp». Nei så rart, kan en svare da. Du vet jo ikke når du får stjerner, nå trenger dere ikke stjerner for å stille opp for dere kan jo det. Stjernene er et merke for at noe er oppnådd. Hent det tilbake senere. Husker dere i 1. klasse, da fikk vi to stjerner for å stille opp og vi er fortsatt gode på det! Wow!

## 7. Problemhåndtering

Hvis det oppstår et problem, sett deg ned og lag en kort plan for deg selv. La oss ta eksemplet at foreldre gir tilbakemelding om at barnet deres glemmer å spise, fordi det ser på skjerm eller lytter til at du leser. Da har man en gylden mulighet til å lære hele klassen noe! Snakk om viktigheten av det å spise, kanskje har man allerede minnet noen om å spise. Snakk om hvorfor du minner elevene på dette. «Hvorfor minner jeg på «elev» på at han/hun skal spise? Det er jo fordi hun/han er så god til å følge med, at han/hun helt glemmer å spise, det handler om å lage det positivt, for det kommer du mye lenger med i slutten av dagen. Du minner eleven på det uten at det blir ovenfra og ned. Akkurat dette med mat er viktig alltid, en elev som ikke har spist har ikke mange kreftene igjen til å være en god klassekamerat!

### 8. Problemhåndtering – urolig elev

Tenk plassering fra første stund. Har en ikke assistent så ville jeg satt den eleven ved siden av meg og gjort en avtale med den eleven; «jeg vil at du skal sitte ved siden av meg fordi jeg ser at du synes det er veldig ålreit når jeg kan roser deg, gjør en avtale med eleven om en berøring av enten skulder eller annet som skal minne eleven på avtalen, pass på at du ser hva eleven får til, få inn rosen, igjen og igjen, «wow i dag klarte vi det uten å måtte roe deg ned en eneste gang». Utfordringene vil være å passe på at en får nok tid til å eller tiden som skal til for å gi den positive feedbacken til de elevene som trenger det. **Eleven i sentrum!** Gi den feedbacken og det gir deg så mye igjen når du kommer ut på den andre siden.

### 9. Konflikthåndtering – Friminuttet

Ting som skjer i friminutt kan bli veldig store og altoppslukende for elevene. Fortelle dette til foreldrene på for eksempel første foreldremøte. For friminutt er en komplisert ting. Så fortell de «jeg vet at jeg låner det mest dyrbare dere har og det er jeg ydmyk for». Få frem at du er «eksperten» på barn i grupper. Fortell: «dette kan jeg mye om, hvordan elevene har det i gruppe». Videre forklarer du at «Jeg vet en ting og det er at et friminutt som består av er 30 minutter, kan ofte være kjempefint i 25 minutter, hvis det skjer noe på slutten så kan det være at den lille tingen som gjør at de på sengekanten på kvelden sier at *det har vært grusomt i dag, ingen vil leke med meg i friminuttet*, selv om det har vært kjempefint i 25 minutter. Si til foreldrene at dersom dette skjer ønsker en at foreldrene skriver en kort mail, så kan du svare tilbake så de slipper uroen. Det samme forteller en elevene, *kom til meg når det er noe så snakker vi om det, så tar jeg det på alvor, det trenger ikke være stort eller for lite*. Vær da bevisst på at du ikke sier hva som er rett og galt, *jeg var ikke der, jeg kan ikke vite det, men målet er at vi skal finne ut av hvordan vi skal bli ferdig med det*. Denne samtale er fin å ta i ringen slik at flere kan lære, skjer det igjen med andre elever kan en plukke frem; *husker dere da det skjedde med de elevene, hvordan løste vi det da, hva skulle vi huske på, hva kan vi gjøre?*

Så kan en ha situasjoner der noen har slått eller dyttet, ikke fått vært med i leken, da må du ha i minne dette her som jeg har sagt om friminuttene over. Be foreldrene ta del i elevenes «problemer» de kan også ta kontakt med hverandre og forklare det eleven har fortalt. Som foreldre kan en lett gå i forsvar når noe sånt skjer. MITT BARN! Ikke sant? Men da er du på dette foreldremøte i forkant og forklarer foreldrene dette. Be foreldrene finne ut av det som

nevnt tidligere, vær bevisst på at du ikke sier hva som er rett og galt, *jeg var ikke der, jeg kan ikke vite det, men målet er at vi skal finne ut av hvordan vi skal bli ferdig med det*. Bli enige med foreldrene, at det bør være lavterskel på å kontakte hverandre. Skal vi kreve at elevene kommer overens og behandler hverandre bra, bør vi kunne gjøre det samme med foreldrene.

#### 10. Klassebamse med bok – tørre å stå foran de andre

De fleste har opplevd at klasser på småskoletrinnet har en klassebamse elevene får ha med hjem. Bamsen møter elevene gjerne første skoledag. Sammen med bamsen følger en bok som elevene skal skrive og tegne i. Ettersom de fleste elevene ikke er fullverdige skrivere når de begynner på skolen kan en fortelle elevene at det er den eneste boken vi får lov til å få hjelp av mamma og pappa. Altså at mamma og pappa kan skrive hva de har gjort sammen den tiden bamsen har vært hjemme hos dem. I 1. klasse kan lærer lese opp fra boken sammen med eleven. Dette er fint å ta i ringen, der man får eleven til å komme å stå ved siden av en. Gjør det litt hemmelig for de andre, *åååh så fin tegning, nei wow har dere gjort det*. Eleven som har skrevet får oppmerksomhet og de andre elevene skjærper sin. Etter å ha lest kan en stille spørsmål til eleven om det vi leste, kanskje lurer noen i klassen på noe. Så får eleven bevege seg rundt ringen og vist frem tegningen eller bildet sitt, her kan en trene på komplimenter. Når elevene blir eldre kan de få lese selv, men det gjennomføres på samme trygge måte, ved siden av og sammen med lærer, slik at en kan hjelpe til hvis det er behov, dette skaper trygghet hvis det er noen som synes det er vanskelig å stå foran de andre. Men som regel er det bare hyggelig fordi det har vært trygge rammer helt fra starten.

#### 11. Hjerter - En øvelse i relasjoner!

Du trenger et litt stort hjerte av papir. Poenget er å vise elevene hva stygge kommentarer eller slemme handlinger kan gjøre med hjertet. Det krølles av stygge ord, men åpnes med fine ord! Først får du elevene til å si slemme ting, for vær ting som blir sagt krøller du hjertet litt og litt, tilslutt er det krøllet sammen til en ball. Spør elevene: hva kan vi gjøre for at det skal åpne seg igjen da? Si fine ting? Ja! Så sier de fine ting. Men ser vi på hjertet til slutt når det har fått masse fine ord så sitter krøllene fortsatt i hjertet. Det er ikke det samme hjertet vi startet med. På hjertet skriver vi: **tenk deg om** og henger det synlig i klasserommet, da kan vi peke tilbake på hjertet når man trenger å bli minnet på: *hva var det vi skulle passe på?* Dette er en fin øvelse å gjøre på foreldremøtet også, slik at foreldrene også kan minne elevene på at har vi ikke noe fint å si, la være. For ord kan sette dype spor.



## 12. Sunn forskjellsbehandling

Sunn forskjellsbehandling er en aha-opplevelse i seg selv om du ikke har tenkt over det før! Men er det lov da? Ja! Vi har alle ulike utfordringer og ting vi synes er vanskelig, vi er forskjellige. Dette kan en enkelt forklare elevene. Ta et eksempel fra deg selv da du var liten, eller fra en klasse du har hatt tidligere, kanskje noen andre elever deler noe de synes er vanskelig. Poenget er at elever vi kan se på som «vanskelige» eller høre andre kalle problembarn, gå aldri inn å klag over elevene dine på den måten, gjør noe med det. Jeg skal ta noen eksempler slik at du er med.

Ta eleven som ikke vil stille opp på plassen sin ute, eller en elev som alltid vil stå først i rekken på vei inn til klasserommet og bli veldig irritert hver gang det ikke skjer, så kan en som lærer reagere med «herregud nå må vi lære oss dette», eller bli streng og sint på disse elevene, men det gidder vi ikke. Det elevene trenger er at du ser dem og gir dem en dose sunn forskjellsbehandling, for som sagt, vi har alle ting vi trenger hjelp med også litt sånne banale ting vi tar for gitt, og som vi tenker at du er stor nok til å kunne. Finn ut hvorfor eleven ikke stille opp og gjør en avtale om at den kan få gå sammen med deg som lærer inn, kanskje er den bare utrygg i akkurat den situasjonen, la eleven som har så stort behov for å stå først, stå først ved å avtale det med resten av klassen. Så tenker du, men dette vil ikke de andre elevene godta? De vil også stå først, eller gå med deg inn. Dette har vi allerede forklart elevene, det er fordi de elevene synes det er vanskelig, vi hjelper de elevene ved å gjøre det sånn. Sier elevene at de også vil så kan en enkelt svare, men du trenger jo ikke det du klarer det jo, dessuten husker du når du opplever at det er vanskelig, da hjelper jeg deg med det? Du trenger kanskje å få litt ekstra hjelp med å huske på å få med deg pølser på tur, at jeg passer på at du skriver en ekstra lapp i sekken, ikke sant! En annen elev trenger kanskje å få plaster en ekstra gang fordi den får ekstra vondt når den får et sår, en annen bryr seg ikke. Men til slutt blir det jo ganske likt!

Ser du at en elev har et problem som skaper uorden, finn ut hva elevene synes er vanskelig. Bli enig med eleven hva vi kan gjøre med det og snakk med klassen om det. Husk at vi har et lag av støttespillere hvis vi bare gjør det riktig!

### 13. Lekegruppe og Vennegruppe

**Lekegruppe:** grupper brukt på skolen, der elevene deles i grupper på x antall elever, for å øve seg på å leke med hverandre og med forskjellige elever. Dette kan brukes etter behov. Ser en at noen elever synes det er vanskelig å finne noen å leke med i friminuttet er det en gylden mulighet til å avtale lekegrupper før friminuttet starter. Lærer bestemmer hvordan en deler elevene inn i gruppene, enten at man har faste grupper over en periode, at en trekker, eller tar og setter sammen flere læringspar. Dette velger en selv. Det er viktig å snakke med elevene om hvordan en skal reagere når gruppene blir satt. Dette er lurt å ta opp i 1. klasse. Kanskje kan man få med en annen voksen med på rollespill der den ene voksende bryter ut: ååååh jeg vil ikke leke med den der, så blir vi enige om at det er super dårlig gjort og at sånn kan man ikke si for hvordan føles det for den som hører det? Men da har vi tatt det opp, så kan vi spørre, gjør dere det da? Så må de tenke over det selv, så er vi helt enige at sånn er ikke ok å gjøre, da kan vi minne dem om det rollespillet hvis det skjer.

**Vennegrupper:** er i avtale med foreldrene grupper med elever som skal i løpet av skoleåret finne på noe sammen etter skoletid. Dette skal være et lavterskel tilbud, noe som er viktig å forklare foreldrene på foreldremøtet. Det er ikke tur på restaurant og lekeland, mer en tur i akebakken, leke sammen hjemme og spise suppe, osv. Her er det mulighet til å dele elevene inn i grupper med elever de ikke kjenner så godt, eller leker så mye med til vanlig. Foreldrene har ansvar for at vennegruppene blir gjennomført og avtaler tidspunkt med hverandre. Elever pleier å glede seg og fortelle om dette i ringen, noe som skaper positivitet rundt den eleven som skal ha vennegruppen, dette kan vi igjen formidle til foreldrene på neste foreldremøte. Det handler om at vi som voksende skaper vennskap!

I oppstarten av lekegruppene kan en gi gruppene noe å leke med, eller første gang en introduserer lekegrupper kan man bruke en time, der vi går ut sammen, for at de skal lære seg det. Så kan vi gå inn å snakke om hvordan gikk det? I starten er det viktig å snakke om det etter friminuttene også. For hvis det var en gruppe som ikke fungerte hva kunne vi gjøre for noe? Diskuter i ringen, la gruppene få en ny sjanse til å leke sammen i et annet friminutt, gikk det bedre nå? Flott! Så kan det være at en gruppe opplever at de får til noe veldig bra, så kan en spørre de om ikke vi kan ta det med oss inn i ringen, og snakke om det slik at de andre kan lære av det. Vi må snakke med den enkelte gruppen om: hvordan vi skal få det til, hva vi skal gjøre for at alle skal få lov til å komme med sitt synspunkt og hvordan vi kan gjøre når vi er uenige. Prøv

å være i forkant av alt sånt som kan skje. Det de skal lære er jo hva som er forventningene i en lekegruppe? Da må vi kanskje gå ut i en time da, hvor det bare er vi som er der, eller to timer, for det handler om at de skal få muligheten til å lære. Vi kan ikke bare si: nå skal dere ha lekegrupper, også forvente at elevene ser hva du som lærer tenker, vær så god. Det er også en ting man kan tenke på i forbindelse med elevers forklaring av «jammen, jammen, jammen», du må forklare hva du mener, for de andre kan ikke se inn i «hjernekontoret» ditt, nei det er jo sant! Vi er ikke tankelesere.

#### 14. Konflikthåndtering mellom elever

Gå alltid nøytralt inn i en konflikt, ikke mistenkeliggjør elevene, og fordel skyll, det har ingen hensikt. Vi kan ikke vite hva som er rett eller galt, vi var der ikke. La elevene få snakke ut hver for seg, bli enig om at nå snakker den eleven først og vi lytter, så er det din tur etterpå. Ingen får lov til å avbryte den andre. De må vente på tur. Når eleven er ferdig, spør du: er du ferdig nå? Hvis ja går vi videre til neste. Så kan det komme, «nei jeg sa ikke det», «jeg gjorde ikke det», det «hørte ikke jeg». Her igjen handler det om å være i forkant, snakk med elevene om det at vi må stole på hverandre. Hvis for eksempel en elev sier at den har sagt unnskyld, så kan vi stole på det, men du har kanskje ikke hørt det. Vi velger å stole på hverandre. Jeg som lærer var ikke der, jeg aner ikke hva som skjedde, men vi har hørt din sannhet og vi har hørt din sannhet. Jeg kan dessverre ikke si hva som er rett eller galt, hvordan skal vi bli ferdig? Veldig ofte da er det noen som kommer «jammen jeg kan si unnskyld en gang til», eller kanskje jeg til slutt foreslår, kunne du sagt unnskyld en gang til? eller kanskje det er lurt å si unnskyld jeg mente det ikke, hvis du bare kom borti. Så spør jeg er vi ferdig nå? Det er viktig. De kan ikke gå sin vei før vi vet om de er ferdig. En måte å sjekke dette er å be de ta hverandre i hendene. For å ta hverandre i hånda er mer forpliktende enn å bare gå sin vei. Sjekk alltid ut at de er enige om at konflikten er ferdig. Hvis det skjer noe siden, kan jeg faktisk si at jeg spurte deg om du var enig om at konflikten var ferdig og du sa ja!

#### 15. Det tar 10.000 timer på å bli god i noe

Om du er i samtale med elever eller foreldre om hvorfor vi må gjøre det vi gjør på skolen, kan setningen «det tar 10 000 timer å bli god i noe» være en påminnelse om hvorfor vi må øve, gjøre lekser, lese, regne, trene osv. Ta leksediskusjonen. Hvorfor må vi ha lekser? Spør elevene hvem er det de gjør leksene for? Si det også til foreldrene, de gjør ikke lekser for min skyld, men det tar ti tusen timer å bli god i noe. Ta eksempelet med skihopperen fra reklamen på tv.

Hadde det ikke vært for at personen ble kjørt på trening og at foreldrene sto i hoppbakken i all slags vær og sånn så hadde ikke han blitt verdensmester i hopp, samme gjelder i lesing, så kan en vise til de 1770 norsktimer i løpet av 1.-10. Det er ikke så mye. Når det da trengs 10 000 timer for å bli supergod i noe. Det er ingen som blir verdensmester eller kommer på landslaget i fotball som bare trener på treningene sine, de gjør noe utenom. Det er sånt du må sette elever og foreldre inn i, apropos metaforer for hvorfor vi må gjøre lekser eller hvorfor vi gjør det vi gjør på skolen.

#### 16. Positiv grensesetting – elever som ikke gjør det de skal

Har du elever som sitter og bare tuller, de gjør ikke det de skal. Ikke si HEI, HEI, HEI, slutt med det tullet, et evig mas. Gå heller bort å si: kom du ikke lenger, det var dumt, da må jo du bruke friminuttet eller frukten, datatiden eller annet du kommer frem til, til å gjøre ferdig den oppgaven. Så når du tulla den tiden du skulle ha brukt på å gjøre dette her, så ødela du for deg selv! Da skjer det bare en gang eller to så skjer det ikke mer, *du bruker det du vet de liker veldig godt i stedet for å kjefta, så sier du «åååh det var da dumt da»*. De skjønner veldig godt hva det er du vil si! Så skjønner de at de blir sett.

#### 17. «It takes a village to raise a child»

Samfunnet har gått glipp av en viktig ting som er en debatt i vår tid, for nå handler det om å blidgjøre foreldre i forhold til at samfunnet skal være så lett. Ingenting skal være vanskelig. Vi ønsker å få ferdig lekseleste og mosjonerte barn hjem til middag, også skal det ikke være en konflikt hjemme for slitne foreldre. Hva skjer med samfunnet da? Vi får jo grenseløse barn fordi man ikke har noen grenser hjemme. Hvem skal lære barna hvordan vi snakker? Vi lærer skal jo også det, men hvem skal lære barna om at jeg har et ansvar for at alle har det bra? Det er jo foreldrene sitt ansvar også. Alle skjønner at det hadde vært fint om barna fikk gjort leksene på skolen, men det handler jo om at på skolen skal man også få tid til å skape relasjonene med de andre ungene, være på sfo/aks for å leke og ha det gøy. Poenget er at foreldre bør være en del av det å gi barna en realistisk oppfattelse av et familieliv. Hjemme så skal vi bryne oss på hverandre, det er jo borte vi skal se at oppdragelsen virker, men den oppdragelsen må utfordres hjemme også. Så er det en annen ting. Det skal være nulltoleranse for mobbing i skolen. Det er de fleste helt enig om, men hvordan skal vi klare det når vi daglig i sosiale medier, eller altså mange tv-program handler om å stemme ut noen, eller skape allianser mot noen, eller slenge

dritt om noen, til og med politikere som står og sier nå må skolen ta tak, også står de etterpå og sier: *du har ikke gjort sånn, du har ikke gjort sånn, det er vi som er gode, dere er dårlige.* Hvordan skal vi klare det? For skolen skal jo gjenspeile samfunnet. Du kan lage de beste læringsplaner du ønsker hvis ikke samfunnet gjør noen grep har ikke vi sjans i skolen. Vi kan prøve å styrke elevene slik de ulike aktivitetene og tipsene her prøver å lære oss. Så kan vi spørre oss hva som er galt med å forlange av norsk skole at de skal gjøre noe som resten av samfunnet ikke gidder å tenke på?

#### 18. Telefonsamtalen – ta den samtalen

Dersom det skjer noe som en bør ringe hjem om, enten om det er en alvorlig konflikt, eller noe en elev har sagt eller gjort noe som foresatte bør varsles om, der du kan se for deg at det fort kan oppstå misforståelser og eleven kan gi foreldrene en annen forklaring enn det som skjedde, fordi eleven for en eller annen grunn ikke ønsker å fortelle sannheten, er det lurt å ta en samtale hjem. En kan be eleven ringe hjem å fortelle hva som har skjedd, hvis eleven ikke ønsker å snakke kan lærer snakke, men ta alltid med deg eleven på denne samtalen! Det er fordi dere skal være sammen om det som fortelles, da unngår en at historien endres eller at eleven drar hjem og forteller noe helt annet og du får foreldre som lurert på hva som skjer på skolen, hvorfor har ingen ordnet opp i dette. Samtalen kan være noe sånt som: Hei, jeg står her med den eleven, dette har skjedd, vi har ordnet opp i det, vi ville at du skulle vite det slik at vi alle har samme oppfatning av hva som har skjedd. Dette er viktig å ta allerede i 1. klasse på foreldremøtet. Så langt det går dersom det skjer noe som det som er beskrevet over tar jeg en telefon til dere, grunnene til at jeg ringer er at vi skal ha samme historie. Har eleven gjort noe og står sammen med deg som lærer og bekrefter dette til mor eller far sammen med deg, så kan ikke eleven sengekanten si at, men det var egentlig den eleven som gjorde sånn. For det har vi ryddet opp i. Her unngår man mange mail om «hvordan det egentlig var».

#### 19. Vi har alle et ansvar

Hvis eller ofte når enkelt elever ødelegger eller forstyrrer kan det være mer sammensatt en som så, det kan være at en elev sier «ååh jeg blir sånn fordi at den eleven der ler av meg eller snur seg og rekker tunge til meg». Eleven viser at det ikke bare er den eleven, den andre eleven har også et ansvar. Hvis jeg vet at jeg har to elever som har lett for å gjør et eller annet, så ville jeg snakket med dem først, før jeg tok det i ringen. Jeg ville jeg spurt, hva er det som gjør at det blir sånn uro tror du? Den eleven gjør sånn. Ok, så du synes den eleven er forstyrende. Tror du

PE369

Kandidatnummer:119

10.05.19

det er lurt hvis vi skifter plasser? Prøver å finne sånne typer løsninger. Så tar vi det i ringen etterpå. Jeg tar de ikke ut på gangen for å gjøre det, vi tar det sammen i ringen, så kan jeg godt si: *nå snakket jeg med den eleven, så sa han at det var vanskelig*. Så blir kanskje den andre eleven sånn, *jammen jeg gjør jo ikke det, men tror du at han ville sagt det, eller funnet på det da, det var veldig god fantasi, litt sånn. Det hadde aldri jeg funnet på. Hvorfor skal han si det til meg hvis du aldri har gjort det?* Det er noe med det å tydeliggjøre at her har alle et ansvar. Elevene har ansvar for seg selv absolutt, men alle har et ansvar for å hjelpe til der de kan! Hvis jeg vet at du klarer å beherske deg bedre, ved at jeg setter meg rolig ned så har jeg ansvar for å sette meg rolig ned da.